

Rabobank

Regionale economische prognoses 2016

Themabericht
Rogier Aalders

- De breed gedragen economische groei in 2016 leidt tot productiegroei in alle sectoren en in alle regio's
- De Randstad, en daarbinnen vooral de noordvleugel, heeft op basis van haar sectorstructuur de meeste groeipotentie
- Het verleden wijst echter uit dat veel regio's de verwachte groei niet waarmaken of juist ontstijgen
- Door de vergrijzing en de wegtrekkende bevolking daalt de werkloosheid in een aantal perifere regio's relatief hard

De Nederlandse economie groeit in 2015 naar verwachting met 2¼%. In 2016 versnelt deze groei naar 2¾% doordat het negatieve effect van de lagere gaswinning dan wegvalt (tabel 1). Anders dan in 2014, toen de groei van 1% grotendeels voor rekening kwam van de uitvoer, is de groei dit en komend jaar breed gedragen. Dat wil zeggen dat niet alleen de export van goederen en diensten aan de groei bijdraagt, maar ook de particuliere consumptie en de private investeringen (figuur 1). Door de reële loongroei, het herstel op de woningmarkt, het hoge consumentenvertrouwen en de aantrekkelijke werkgelegenheid groeit de particuliere consumptie in 2015 en 2016. Door de forse stijging van het aantal woningverkoop nemen ook de woninginvesteringen toe. De bedrijfsinvesteringen groeien tot nu toe maar zeer beperkt, maar voor volgend jaar verwachten we een hogere groei hiervan.

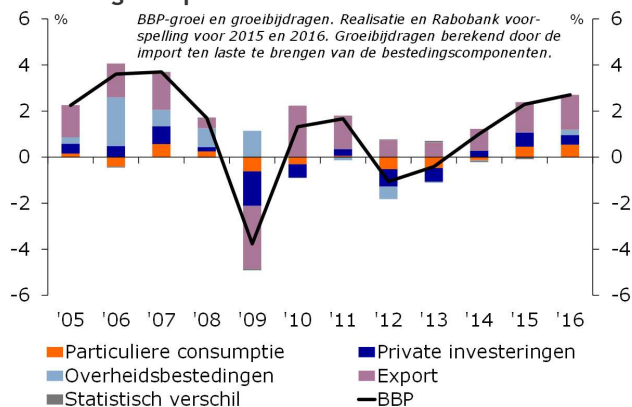
Het economische herstel slaat inmiddels over de volle breedte neer in de sectoren, al profiteren niet alle sectoren in gelijke mate. Samen met verschillen in de economische structuur van regio's leidt dat tot uiteenlopende regionale groeiverwachtingen voor 2016.

Tabel 1: Kerngegevens Nederland

Jaar op jaar volumemutatie in %	14	15	16
Bruto binnenlands product	1,0	2¼	2¾
Particuliere consumptie	0,0	2	2
Overheidsbestedingen	-0,0	¼	1
Private investeringen	4,9	10	4¾
Uitvoer goederen en diensten	4,0	5	5¼
Invoer goederen en diensten	4,0	5	5¼
Consumentenprijzen (%)	0,3	¼	1¼
Werkloosheid (% beroepsbevolking)	7,4	6¾	6¼
Begrotingssaldo (% BBP)	-2,4	-1¾	-1¼
Staatsschuld (% BBP)	68,2	68	67
Saldo lopende rekening (% BBP)	10,8	10½	10

Bron: Rabobank

Figuur 1: BBP-bijdragen van bestedingscomponenten

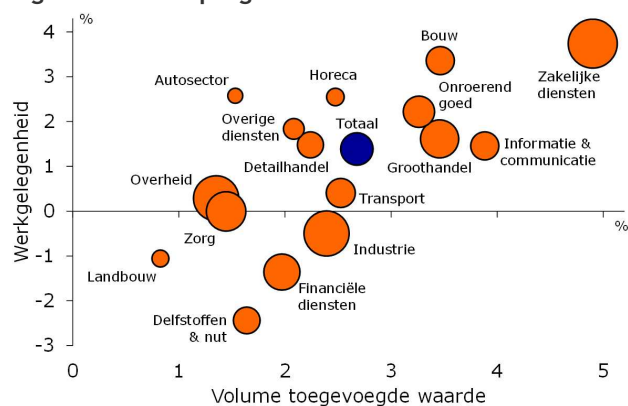

Bron: CBS, Rabobank

Groei in alle sectoren

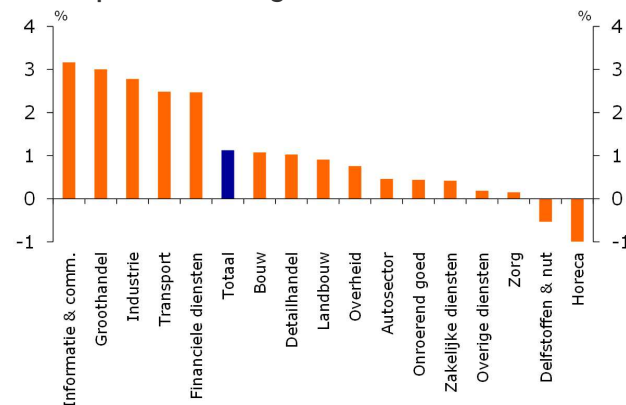
Voor 2016 verwachten we dat de gecreëerde toegevoegde waarde in alle sectoren zal groeien (figuur 2). De verwachte groei van de toegevoegde waarde en de werkgelegenheid in Nederland als geheel bedraagt 2¾ respectievelijk 1½%. De zestien sectoren in figuur 2 kijken daar in meer of mindere mate van af, maar voor elke sector verwachten we een groei van de toegevoegde waarde en in de meeste sectoren zal ook de werkgelegenheid groeien. De omvang van de bol staat voor de toegevoegde waarde in de sector (behalve de bol voor het totaal). Sectoren die vooral op het buitenland zijn gericht, zoals (delen van) de groothandel, de transportsector, de industrie en de dienstverlening, zien hun export toenemen. Sectoren die het vooral van het binnenland moeten hebben, zoals de detailhandel, de bouw en de horeca, zien hun afzet aan consumenten stijgen. Een uitgebreide beschrijving van onze sectorprognoses vindt u in [Rabobank Cijfers & Trends - Sectorprognoses 2016](#).

Figuur 2: Sectorprognoses 2016

Bron: Rabobank

Figuur 3: Gemiddelde jaarlijkse arbeidsproductiviteitsgroei 1996-2014

Bron: CBS

Groei van de toegevoegde waarde en groei van de werkgelegenheid gaan lang niet altijd hand in hand. In de meeste sectoren is de verwachte groei van de toegevoegde waarde hoger. Dat geldt ook voor alle sectoren samen, wat inhoudt dat de gemiddelde arbeidsproductiviteit in Nederland toeneemt. In grofweg de afgelopen twintig jaar bedroeg die toename gemiddeld 1% per jaar (figuur 3). Theoretisch betekent dit dat de Nederlandse productie met meer dan 1% moet toenemen om de werkgelegenheid te laten stijgen.

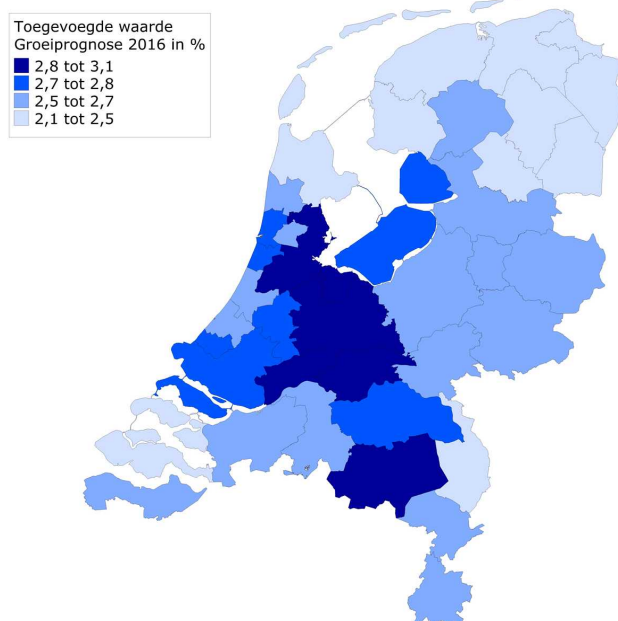
Tussen de sectoren bestaat een groot verschil in deze minimale groei die nodig is om de werkgelegenheid te laten stijgen. Dit zien we ook terug in de sectorprognoses voor 2016. In de landbouw, de industrie, de transportsector en de financiële dienstverlening verwachten wij een groei van de toegevoegde waarde, maar

een nagenoeg gelijkblijvende of krimpende werkgelegenheid. In de informatie & communicatie en de groothandel is de verwachte groei dusdanig hoog dat de werkgelegenheid waarschijnlijk wel toeneemt, zij het in beperkte mate. In de arbeidsintensieve sectoren, zoals de zakelijke dienstverlening, de horeca en de detailhandel, leidt groei van de productie vrijwel direct tot extra werkgelegenheid. Deze productiegroei kan namelijk niet of veel moeilijker door machines, computers of efficiëntere manieren van werken worden verwezenlijkt.

Regionale prognoses 2016

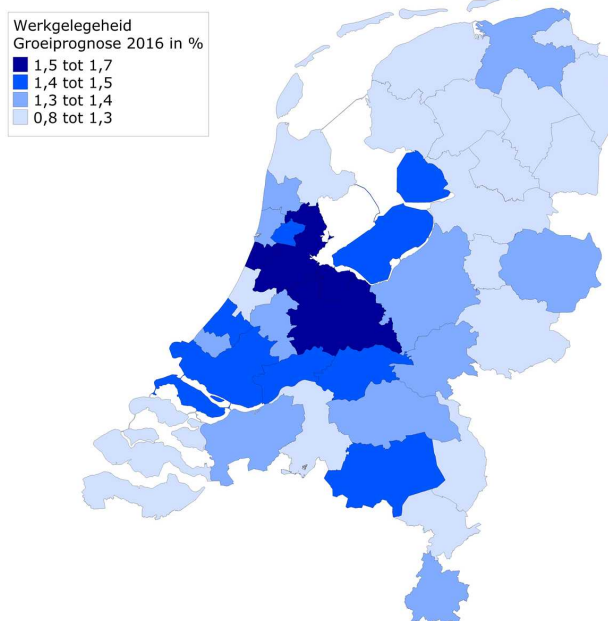
De regionale prognoses zijn gebaseerd op de sectorprognoses uit figuur 2 en het belang van die sectoren in de regionale economie. Omdat vrijwel alle sectoren dit jaar naar verwachting groeien, voorzien we ook voor alle regio's groei van de productie en de werkgelegenheid. Maar het groeitempo verschilt. Een groot belang van sectoren die naar verwachting harder groeien dan het landelijke gemiddelde heeft een positief effect op de prognose. Zo heeft het grote belang van de zakelijke dienstverlening in de totale toegevoegde waarde en werkgelegenheid van Groot-Amsterdam een positief effect op onze prognose voor deze regio. Van die sector verwachten we namelijk een hoge groei in 2016. Logischerwijs heeft een groot belang van sectoren met een relatief lage groei een negatief effect op de verwachtingen. In regio's waar de zorg of de overheid een relatief groot deel van de toegevoegde waarde voor haar rekening neemt, verwachten we een lagere productie- en werkgelegenheidsgroei. Als we dit voor alle sectoren en voor alle regio's doorrekenen voor zowel de toegevoegde waarde als de werkgelegenheid, volgen daaruit de regionale prognoses zoals weergegeven in onderstaande kaarten.

Kaart 1: Groei prognose toegevoegde waarde

Bron: Rabobank

Kaart 2: Groei prognose werkgelegenheid

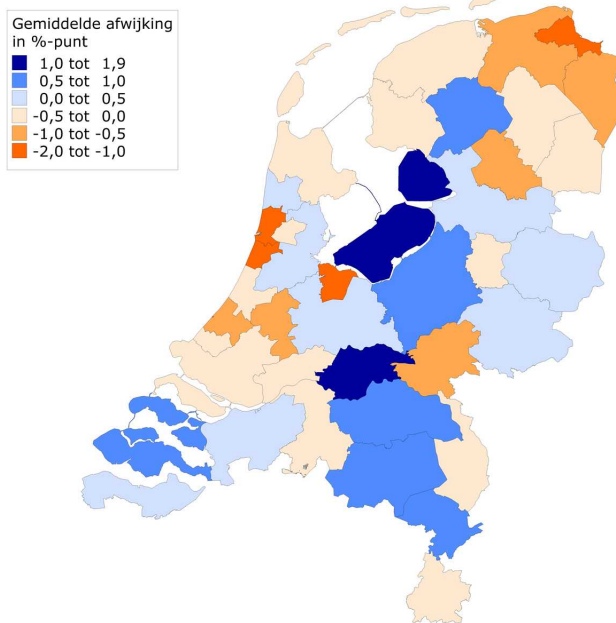

Bron: Rabobank

De kaarten tonen een duidelijk ruimtelijk patroon, met vooral een hoge groeiverwachting voor de Randstedelijke regio's. Binnen de Randstad valt vooral de noordvleugel op, daarbuiten springen Zuidwest-Gelderland en Zuidoost-Brabant eruit. In die regio's hebben de sectoren met een hogere groeiverwachting een groot aandeel in de regionale economie, met name de zakelijke dienstverlening. Omgekeerd geldt vooral voor grote delen van Noord-Nederland dat het belang van sectoren met een lagere groeiverwachting groter is. De verwachte regionale groeiverschillen zijn echter zowel voor wat betreft de toegevoegde waarde als qua werkgelegenheid niet bijzonder groot. In beide gevallen is het verschil tussen de regio met de laagste en de hoogste prognose ongeveer 1 procentpunt.

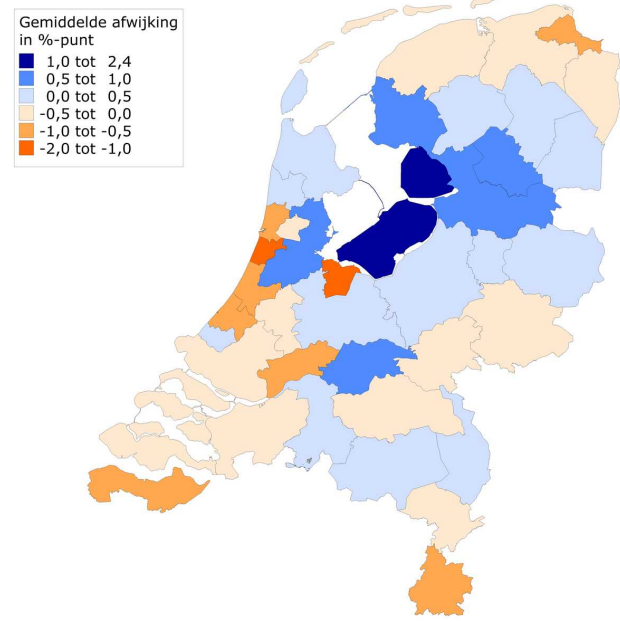
ruimtelijke beeld van de oranje bollen in figuur 4 en 5. Het ruimtelijke beeld van kaart 1 en 2 verdwijnt. In de Randstad komt Groot-Amsterdam redelijk goed uit de verf, maar verder vallen de meeste Randstedelijke regio's tegen, vooral de kustregio's en Het Gooi en Vechtstreek. De regio's in Zuid-Holland kenden grofweg de afgelopen twee decennia dus een lagere groei dan op grond van hun economische structuur mocht worden verwacht. Het zijn juist de regio's buiten de Randstad die er positief uitspringen. Met enige goede wil zijn de A6 en de A28 naar het noorden en de A2 naar het zuidoosten herkenbaar. Daarmee is de uitdijing van de Randstad in die richtingen, maar ook de autonome ontwikkeling in de regio's langs de transportassen mooi zichtbaar.

Kaart 3: Gemiddelde jaarlijkse afwijking van de verwachte groei van de toegevoegde waarde

Bron: CBS, Rabobank

Kaart 4: Gemiddelde jaarlijkse afwijking van de verwachte groei van de werkgelegenheid

Bron: LISA, Rabobank

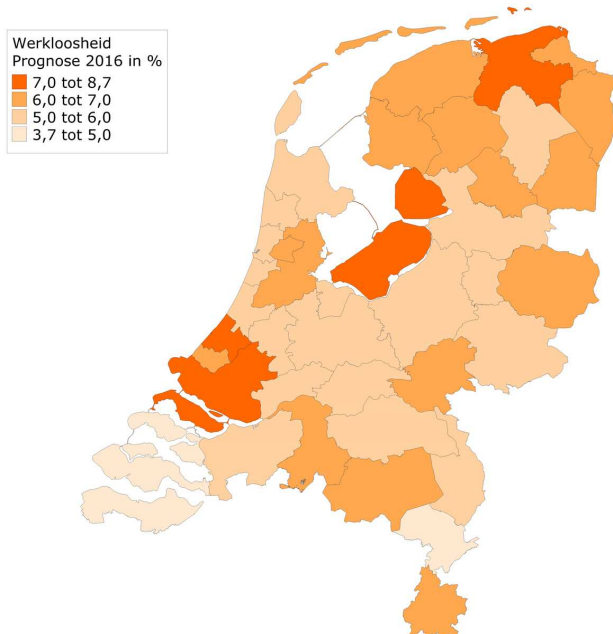
Gevolgen voor de werkloosheid

De hoogte van de werkloosheid is afhankelijk van de vraag naar arbeid (de werkgelegenheid) en het aanbod van arbeid (de beroepsbevolking). Groei van de werkgelegenheid heeft een *neerwaarts effect* op de werkloosheid, maar betekent niet per se een *daling* van de werkloosheid. Als tegelijkertijd de beroepsbevolking toeneemt, wat een opwaarts effect heeft op de werkloosheid, kan de werkloosheid zelfs toenemen. Groei van de werkgelegenheid en groei van de beroepsbevolking gaan vaak hand in hand, omdat mensen in tijden van werkgelegenheids groei worden aangemoedigd om deel te nemen aan het arbeidsproces. De daling van de werkloosheid wordt dan geremd. Deze relatie lijkt ook in 2016 op te gaan. De landelijke verwachte werkgelegenheids groei van 1½% gaat gepaard met een verwachte stijging van de beroepsbevolking van ½%. Naast de werkgelegenheidsontwikkeling in de eigen regio is ook de groei of krimp van het aantal banen in de rest van het land van belang. Lang niet alle werknemers werken immers in de regio waarin zij wonen. Woon-werkverkeer speelt dus ook een rol. Zo is de hoogte van de werkloosheid in Flevoland, Het Gooi en Vechtstreek en de regio rondom Haarlem sterk afhankelijk van de werkgelegenheid in Amsterdam.

Al deze factoren beschouwend, verwachten wij een regionale werkloosheid zoals weergegeven in kaart 5. De landelijke werkloosheid in 2016 is geraamd op 6¼%. De uitkomsten zijn een gevolg van onze groeiverwachtingen voor 2016, maar uiteraard ook van de werkloosheid in 2015. Zo hebben de (regio's rondom de) grote steden, met name Rotterdam en behalve Utrecht, al jaren een hogere werkloosheid. Dat geldt ook voor Flevoland en grote delen van Noord-Nederland. De werkloosheid zal waarschijnlijk wel in alle regio's dalen (kaart 6). De verwachting voor heel Nederland is een daling van 0,8 procentpunt. De grootste daling vinden we in Oost-Groningen, Delfzijl en omgeving, Zeeuwsch-Vlaanderen en Zuid-Limburg. Dat is geen gevolg van een sterke

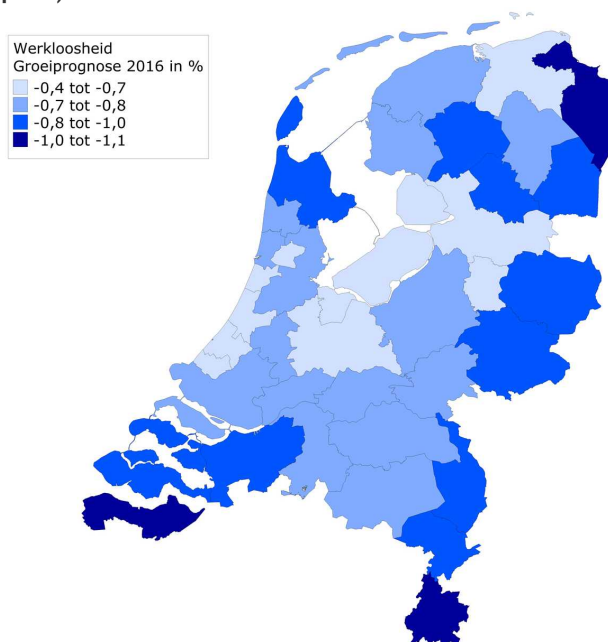
werkgelegenheidsgroei (zie kaart 2), maar van een zeer beperkte groei van de beroepsbevolking door vergrijzing. Het tegenovergestelde geldt voor de aantrekkelijke woongebieden in en rondom de Randstad, waar de daling van de werkloosheid beperkt is door de relatief sterk groeiende (beroeps-)bevolking.

Kaart 5: Prognose werkloosheid 2016

Bron: Rabobank

Kaart 6: Prognose afname werkloosheid 2016 (%-punt)

Bron: Rabobank

Auteur(s)

Rogier Aalders

Nationaal Onderzoek (NO)

☎ 030 21 31393

✉ Rogier.Aalders@rabobank.nl